

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum voluntarium possit esse absque omni actu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

chor unico vocabulo cognoscere ratione finis, & nos ex possumus consistere in cognitione proportionis inrer finem, & id quod est ad finem: modo explicatur ex parte utriusque extremi scilicet finis, & eius quod est ad finem: & dicitur quod est cognoscere ex parte finis rationem finis: ex parte vero eius quod est ad finem, proportionem illius ad finem: & intendit per rationem finis, non quod quid est, ut distinguitur contra individuum: sed rationem formalem siue universaliter, siue particulari er, ut distinguitur contra rem, id est, quod oportet cognoscere rem, quae denominatur finis, ut fiat sub denominatione finis, uerbi gratia, Mulier preparata pro prandio, non solum nomen hoc futurum prandium, sed nouit ipsum ut finem, tunc, ubi, siue preparatiois &c. alioquin non ratiocinaretur ex prandio ad preparanda, nec moueret ad preparationem: & similiter nouit non solum has carnes, hanc horam &c. sed ut proportionatas nunc, hic, sic &c. ad talem finem: & hoc est perfecte cognoscere finem, & nosse rationem finis.

Et 3. dif. 27. q. 1. ar. 4. ad 3. Et ver. q. 24. art. 2. ad 1. Et 3. Ethic. lec. 4. & le. 5 cor. 1. Text. 42. tom. 2.

Lib. 2. ca. 24. & 22.

* Ca. 1. non longe a li.

Dam. lib. 2. cap. 24. Nicens li. 5. ca. 4. circa princ. lib. 2. Ar. p. 100.

luntas autem cum sit in ratione, ut dicitur in 3. de anima, non potest esse in brutis animalibus. ergo neque uoluntarium in eis inuenitur.

¶ 2 Præ. Secundum hoc, quod actus humani sunt uoluntarij, homo dicitur esse dominus suorum actuum: sed bruta animalia non habent dominium sui actus: non enim agunt, sed magis aguntur, ut Damasc. dicit. ergo in brutis animalibus non est uoluntarium. ¶ 3 Præ. Damasc. dicit, quod actus uoluntarios sequitur laus, vel uituperium: sed actibus brutorum animalium non debetur neque laus, neque uituperium. ergo in eis non est uoluntarium.

SED CONTRA est, quod dicit Philosophus in 3. Ethic. quod pueri, & bruta animalia communicant uoluntario: & idem dicunt Greg. Nicens, & Damasc. ¶

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, ad rationem uoluntarij requiritur, quod principium actus sit intra, cum aliqua cognitione finis. Est autem duplex cognitio finis, perfecta scilicet: & imperfecta. Perfecta quidem finis cognitio est, quando non solum apprehenditur res quae est finis, sed etiam cognoscitur ratio finis, & proportio eius quod ordinatur ad finem ipsum: & talis cognitio finis competit soli rationali naturae. Imperfecta autem cognitio finis est, quae in sola finis apprehensione consistit sine hoc, quod cognoscatur ratio finis, & proportio actus ad finem, & talis cognitio finis reperitur in brutis animalibus per sensum, & estimationem naturalem. Perfectam igitur cognitionem finis sequitur uoluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet apprehenso sine aliquis potest deliberans de fine, & de his quae sunt ad finem, moueri in finem, uel non moueri. Imperfectam autem cognitionem finis sequitur uoluntarium secundum rationem imperfectam, prout scilicet apprehendens finem, non deliberat, sed subito mouetur in ipsum. Unde soli rationali naturae competit uoluntarium secundum rationem perfectam: sed secundum rationem imperfectam, competit etiam brutis.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod uoluntas nominat rationalem appetitum: & ideo non potest esse in his, quae ratione carent. uoluntarium autem denominari dicitur a uoluntate, & potest trahi ad ea in quibus

est aliqua participatio uoluntatis secundum aliquam conuenientiam ad uoluntatem. & hoc modo uoluntarium attribuitur animalibus brutis, in quantum, scilicet per cognitionem aliquam mouentur in finem.

AD SECUNDVM dicendum, quod ex hoc contingit, quod homo est dominus sui actus, quod habet deliberationem de suis actibus. Ex hoc enim quod ratio deliberans se habet ad opposita, uoluntas in utrumque potest: sed secundum hoc uoluntarium non est in brutis animalibus, ut dictum est.

AD TERTIVM Dicendum, quod laus, & uituperium consequuntur actum uoluntarium secundum perfectam uoluntarij rationem, qualis non inuenitur in brutis.

ARTICVLVS III.

Verum uoluntarium possit esse absque omni actu.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod uoluntarium non possit esse sine actu. Uoluntarium enim dicitur, quod est a uoluntate: sed nihil potest esse a uoluntate, nisi per aliquem actum, ad minus ipsius uoluntatis. ergo uoluntarium non potest esse sine actu.

¶ 2 Præ. Sicut per actum uoluntatis dicitur aliquis uelle, ita cessante actu uoluntatis dicitur non uelle: sed non uelle in uoluntarij causat, quod opponitur uoluntario. ergo uoluntarium non potest esse, actu uoluntatis cessante.

¶ 3 Præ. de ratione uoluntarij est cognitio, ut dictum est: sed cognitio est per aliquem actum. ergo uoluntarium non potest esse absque aliquo actu.

SED CONTRA. Illud, cuius domini sumus, dicitur esse uoluntarium: sed nos domini sumus eius quod est agere, & non agere, uelle & non uelle. ergo sic agere, & uelle est uoluntarium: ita & non agere, & non uelle.

RESPON. Dicendum, quod uoluntarium dicitur, quod est a uoluntate. ab aliquo autem dicitur esse aliquid dupliciter. Uno modo directe, quod scilicet procedit ab aliquo, in quantum est agens, sicut calefactio a calore. Alio modo indirecte, ex hoc ipso quod non agit: sicut submersio nauis dicitur esse a gubernatore, in quantum desistit a gubernando.

Sed sciendum, quod non semper id quod

Super questionis secundae articulum tertium.

Circa ceteros que istionis articulos usque ad ultimum exclusive, nihil occurrat scribendum. Aduertendum tamen est, quod tertius articulus fundamentum est multarum ueritatum, cum de peccatis disputatur, & specialiter omissionum: unde & eo in locis proprijs utemur. Singulariter tamen nunc, ex hoc articulo commendandum est memoriae, quod ad rationem uoluntarij indirecte non sufficit potestas in uoluntate, & negatio prouisionis: sed oportet tria concurrere, scilicet posse, debere, & non uelle, aut non imperare. & propterea non ualet argumentum, Hoc potuit a uoluntate prohiberi, & non est prohibitum. ergo est uoluntarium. Et hoc est ualde notandum propter actus qui sunt ab anima sensitua, & generalia, & non ex precepto intellectus. Oportet enim diligenter attendere, si debet, & quando debet impedire. Quamuis uero in secundo argumento in isto sua responsionem occasionem datur disputandi, an obiectum moueat uoluntatem actiue. Sed quae de motu uoluntatis erit specialis questio in littera, illiusque differunt. Sextus regulam tradit in iudicandis uoluntatis, contractibus &c. factis ex metu etiam cadente in constantem uirum, dum omnia huiusmodi uere uoluntaria docentur, quamuis aliquid habeant in uoluntarij admistum, ac per hoc si mala sunt actiua, ut perjurium, infamiae, & similia peccata sunt mortalia. Esto tamen cautus in materia tamen: quia Ecclesiasticae quod non solum est uoluntarium, sed plene uoluntarium, ut in quatuor sententiarum habes. Comparatur quoque humana iura, his quae metu sunt, libertatem plenam fouendo, non uoluntarium in his negando.

* In cor. 1.

Infra q. 71. arti. 5. ad 3. Et 2. dif. 5. ar. 3. cor. & ad 5. Et ma. q. 3. arti. 1. ad 2.

1. q. 1. co. 1. Et 4. 1. q. 1. 1. q. 1. 1. q. 1. 1. q. 1. 1. q. 1.

* Ar. p. 100.

* Lib. 2. ca. 24.

quod sequitur ad defectum actionis, reducitur sicut in causam in agens; ex eo, quod non agit: sed solum tunc, cum potest, & debet agere. Si enim gubernator non posset nauem dirigere, vel non esset ei commissa gubernatio nauis, non imputaretur ei nauis submersio, quae per absentiam gubernatoris cōtingeret. Quia igitur voluntas volendo, & agendo, potest impedire hoc, quod est non velle, & non agere, & aliquid debet, hoc quod est non velle, & non agere, imputatur ei, quasi ab ipsa existens: & sic voluntarium potest esse absque actu, quandoque quidem absque actu exteriori cum actu interiori, sicut cum vult non agere: aliquando autem & absque actu interiori, sicut cum non vult.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod voluntarium dicitur non solum quod procedit a voluntate directe, sicut ab agente, sed etiam quod est ab ea indirecte, sicut a non agente.

AD SECUNDUM dicendum, quod non velle dicitur dupliciter. Vno modo, prout sumitur in vi uiuis dictionis, secundum quod est infinitium huius uerbi; Nolo, unde sicut cum dico, Nolo legere, sensus est, Volo non legere: ita hoc quod est, Non velle legere, significat, Velle non legere: & sic, Non velle, causat inuoluntarium. Alio modo sumitur in vi orationis, & tunc non affirmatur actus voluntatis: & huiusmodi, Non velle, non causat inuoluntarium.

AD TERTIUM dicendum, quod eo modo requiritur ad voluntarium actus cognitionis, sicut & actus voluntatis, ut scilicet sit in potestate alicuius considerare, & velle, & agere, & tunc sicut non velle, & non agere, cum tempus fuerit, est uoluntarium, ita etiam non considerare.

ARTICVLVS IIII.

Utrum uolentia uoluntati possit inferri.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod uoluntati possit uolentia inferri. Vnum quodque enim potest cogi a potentiori: sed aliquid est humane uoluntati potentius, scilicet Deus. ergo saltem ab eo cogi potest.

¶ 2 Præ. Omne passiuum cogitur a suo actiuo, quia immutatur ab eo: sed uoluntas est uis passiuua. est enim motus motum, ut dicitur in 3. de anima. * cum ergo aliquando moueatur a suo actiuo, uidetur quod aliquando cogatur.

¶ 3 Præ. Motus uolentis est, qui est contra naturam: sed motus voluntatis aliquando est contra naturam, ut patet de motu uoluntatis ad peccandum, qui est contra naturam, ut Damasc. ¶ dicitur ergo motus uoluntatis potest esse coactus.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in 5. * de ciuitate Dei, Quod si aliquid sit uoluntarie, non sit ex necessitate: omne autem coactum fit ex necessitate. ergo quod fit ex uoluntate, non potest esse coactum. ergo uoluntas non potest cogi ad agendum.

RESPON. Dicendum, quod duplex est actus uoluntatis. Vnus quidem, qui est eius immediate, uelut ab ipsa elicited, scilicet uelle. Alius qui est actus uoluntatis a uoluntate imperatus, & mediante alia potentia exercitus, ut ambulare, & loqui, qui a uoluntate imperantur mediante potentia motiua. Quantum igitur ad actus a uoluntate imperatos, uoluntas inuolentiam pati potest, in quantum per uolentiam exteriora membra impediri possunt, ne imperium uoluntatis exequantur: sed quantum ad ipsum proprium actum uoluntatis, non potest ei uiolentia inferri.

AD TERTIUM dicendum, quod id, in quod uoluntas tendit peccando, etsi sit malum, & contra rationalem naturam secundum rei ueritatem, apprehenditur tamen bonum, & conueniens homini secundum aliquam delectationem sensus, uel secundum aliquem habitum corruptum.

ARTICVLVS V.

Utrum uolentia causet inuoluntarium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod uolentia non causet inuoluntarium. Voluntarium enim, & inuoluntarium, secundum uoluntatem dicuntur. Sed uoluntati uolentia inferri non potest, ut ostensum est. * ergo uolentia inuoluntarium causare non potest.

¶ 2 Præ. Id quod est inuoluntarium, est cum tristitia, ut Damasc. & Philosophus dicunt: ¶ sed aliquid patitur aliquis uolentiam, nec tamen inde tristatur. ergo uolentia non causat inuoluntarium.

¶ 3 Præ. Id quod est a uoluntate, non potest esse inuoluntarium: sed aliqua uiolentia sunt a uoluntate, sicut cum aliquis cum corpore graui sursum ascendit: & sicut cum aliquis inflectit membra contra naturalem eorum flexibilitatem. ergo uolentia non causat inuoluntarium.

SED CONTRA est, quod Philosophus & Damasc. dicunt, * quod aliquid est inuoluntarium per uolentiam.

RESPON. Dicendum, quod uolentia directe opponitur uoluntario, sicut etiam & naturali. Comune est enim uoluntario & naturali, quod utrunque sit a principio intrinseco: uolentium autem est a principio extrinseco: & pro hoc, sicut in rebus, quae cognitione carent, uolentia aliquid facit contra naturam, ita in rebus cognoscētib, facit aliquid esse contra uoluntatem.

Prima Secundae. S. Thomae. C 3 tem:

Supra ar. 4. co. 1 & infra arti. 6. ad 1. & q. 73. art. 6. co. Et 2. 2. q. 88. art. 6. ad 1. Et ma. 9. 6. cor. ar. praece. 1. 2. 2. 24. 3. Ehl. cap. 1. tom. 5.

* locis in argu. 2. iam citatis.

q. 71. ad 3. dicitur. cor. & arti. 6. q. 71. ad 3. dicitur. cor. & arti. 6. q. 71. ad 3. dicitur. cor. & arti. 6.